

MAGYAR NYELVŰ ELEMISZINTŰ TANÍTÓ PEDAGÓGUSOK NÉZETEI AZ ISKOLÁBAN ZAJLÓ ROMÁNÓRÁKRÓL

HUNGARIAN CLASSES TEACHERS' OPINION ABOUT THE ROMANIAN LESSONS GIVEN AT THE SCHOOL

Juhász Ana

Abstract: In order to clearly see the problems arising in the teaching of the Romanian language and to find out the suggestions regarding to the solution, we need to know the opinion of the teachers who teach in elementary classes. This research endeavors to find out how teachers experience the Romanian lessons given in Hungarian classes, how they motivate the children and what suggestions they have for the parents. I interviewed a total of 52 teachers from different counties of the country. More than half of the interviewed teachers declare that they like the Romanian lessons and experience them as a challenge. Most of them devote an hour or more for the preparation of the Romanian lessons. Almost half of the teachers (44,23%) claim that children are not motivated to learn the Romanian language. There are even students who do not speak or do not want to speak at all at the Romanian lessons. Teachers motivate these children through more encouragement, games, pair work, retelling and helpful questions. Most of the teachers think that the reason of the failure may be that there is no suitable environment for practicing the Romanian language, and the parents' attitude towards the Romanian language is not always appropriate either. Although the majority of the parents would wish to be partners in motivating their children to learn the Romanian language, since they do not know Romanian well either, they cannot help their children. The following suggestions are the most common among those addressed to the parents: talk to their children in Romanian at home, find Romanian-speaking friends for their children, watch Romanian fairy tales/cartoons with them and take them to an environment where they have the opportunity to practice the Romanian language.

Keywords: teachers who teach in Hungarian classes, children, parents, Romanian lessons, opinion

1. Bevezetés

Kétségtelenül mindenki azt szeretné, hogy a lehető leghatékonyabb legyen a román nyelv tanítása/tanulása a magyar anyanyelvű diákok körében. Ehhez mindenképpen szükség van úgy a pedagógusok, mint a gyerekek, valamint a szülők partnerségére.

A tanítók hozzáállása különösen fontos a román nyelv oktatásához, hiszen elsősorban az ő feladatuk a gyerekek nyelvtanulásra való motiválása. A legtöbb pedagógus egyetért azzal, hogy új nyelvtanítási módszerek bevezetésére is szükség van (Molnár, 2018). Azonban az sem mellékes, hogy a pedagógusnak milyen kapcsolatot sikerül kialakítania a diákokkal. Legtöbbször a pedagógus magatartásán múlik, hogy a diáknak hogyan alakul a tantárgyhoz való viszonyulása. A tanár-diák kapcsolatnak fontos szerepe van abban, hogy a diák megszereti-e az adott tantárgyat, vagy elidegenedik tőle (Birta-Székely, 2006). „Lényeges változás csak attól remélhető, ha a tanárok és a tanulók közötti kapcsolat megváltozik: a tanár információgyűjtőből a tanulás serkentőjévé válik. Az iskolákat tanulási közösségekké kell átalakítani, amelyek figyelembe veszik a gyermekek tanulásának sajátosságait.” (Frejberg, 2013, 399.) Pedagógusként én is megtapasztaltam, hogy sajnos akadnak

olyan gyerekek is, akik egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán szólnak meg román nyelven. Félnék a kudarctól, a megszegyenüléstől, ezeknek a gyerekeknek különleges bánásmódban kell részesülniük. Szükségük van együttérzésre, empatikus magatartásra elsősorban a pedagógus részéről. A gyerekeknek fontos a sikerélmény, alapvető szükségleteik közé tartozik. Mindenképp előnyösebb számukra, ha egy demokrata tanárral találják szembe magukat. Ezek a pedagógusok mellőzik a frusztráló, korlátozó magatartásokat az órán, helyette inkább a sikerek visszajelzéseire összpontosítanak. Tudván, hogy a diák csak úgy tud sikerélményhez jutni, ha a kudarcok visszajelzését csökkentjük (Birta-Székely, 2006).

A tanulók román nyelvtanuláshoz való viszonyulásában fontos szerepet játszik a szülők román nyelvhez való hozzáállása, valamint a pedagógussal való együttműködése, partnersége. A szülők többsége belátja, hogy az iskolában zajló heti három-négy óra nem elég mindenre, ezért iskolán kívüli román nyelven zajló tevékenységekre, tanfolyamokra járatják gyerekeiket. Olykor néhány gyereknek így is nagyon sok időbe telik, amíg sikerül leküzdenie a román nyelvvel kapcsolatos előítéleteit, és a román tudásszintje fejlődésnek indul (Pap, 2020).

Kutatásom során a következő kérdésekre szeretnék választ kapni: Hogyan élnek meg a románórákat a magyar nyelvű iskolákban tanító pedagógusok? Mennyi időt szánnak a románórák előkészítésére? Szerintük a szülők milyen mértékben partnerek a gyerekek motiválásában? Mennyire motiváltak a gyerekek a román nyelv elsajátítására? Miért okoz nehézséget a magyarajkú diákoknak a román nyelv elsajátítása? Milyen módszereket használnak a pedagógusok románórán? Milyen módszerekkel segítik azokat a gyerekeket, akik nem szólnak meg? Volt-e kudarcélményük a pedagógusoknak tanításuk során? Tudnak-e időt szakítani az élő nyelv gyakorlására? Milyen javaslataik/tanácsaik vannak a szülők számára? Céлом az, hogy egy tisztább képet kapjak a román nyelv oktatásáról/tanulásáról a pedagógusok véleménye alapján.

2. Elméleti megalapozás

A tanárok véleménye szerint van két fontos tényező, amely akadályozza a diákokat a román nyelv elsajátításában. Az egyik tényező az, hogy nincs a diákok számára megfelelő környezet, ahol rendszeresen gyakorolhatnak az élő nyelvet. A másik tényező az, hogy sok a tananyag. Ugyanakkor fontosnak tartják az új nyelvtanítási módszerek bevezetését és a diákok motiválását is (Molnár, 2018). Köztudott, hogy a magyar anyanyelvű gyerekek nem rendelkeznek megfelelő romántudással. A többségben magyarul területeken, például Csíkszeredában és környékén élő diákok számára komoly hátrányt jelent az, hogy csak az iskolában zajló románórákon hallják az állam nyelvét (Márk-Boris, 2021). Később ez a hátrány megmutatkozik az érettségi eredményeken is, hiszen a magyarajkú gyerekek fele nem vizsgázik sikeresen, mert román nyelvből alulteljesít. Emiatt nincs esélye sem a továbbtanulásra, sem a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre. Nem csoda tehát, hogy a fiatalok egy része külföldön vállal munkát tanulás helyett (Borboly, 2019).

Némi fejlődés mutatkozik, legalábbis a 2022-es évben: az előző évekhez képest sokkal jobb képességi vizsga, valamint érettségi vizsgaeredményekkel számolhatunk (Kis, 2022). Kovászna megyében például az érettségizők 72,55%-a teljesített sikeresen a tavalyi 65,16%-hoz képest (Botor, 2022). Mindenképpen örülnünk kell a jó eredményeknek, de nem szabad a teljes realitást sem figyelmen kívül hagynunk. A szakemberek ugyanis figyelembe vették, hogy az elmúlt év javarészt online oktatással és minden más probléma közepette zajlott, és ennek megfelelően állították össze a tételeket is. Mindez logikusnak és jogosnak tűnik, de tudatában kell lennünk annak, hogy a viszonylag jobb eredmények könnyített tételek megoldásából születtek. Az is elgondolkodtató, hogy azon ifjak közül, akik 12 évvel ezelőtt kezdték az iskolát, csupán 41,6% érettségizett sikeresen. A többiek sajnálatos módon lemorzsolódtak, vagy megbuktak, és nem jutottak el az érettségiig. Elhagyták az iskolát, és külföldre mentek dolgozni (Kiss, 2022).

A Hargita megyei tanulók mintegy kétharmadának is problémát jelent a román nyelv elsajátítása. A szakemberek szerint az egyik megoldás a problémára a pedagógusok képzése, kompetenciáik fejlesztése. Ugyanis hiába az új tanterv, ha a tanárok nem tudják azt megfelelően alkalmazni (Klaudia, 2020). Hiszen az egyetem végeztével a pályakezdő pedagógusok sok esetben nem érzik magukat elég felkészültnek, magabiztosnak a román nyelv oktatására. Érzik, hogy a kommunikációra kellene tenni a

hangsúlyt, de mivel nem egészen biztosak saját nyelvtudásukban, inkább a tankönyvhöz ragaszkodnak, mondván, hogy ami ott szerepel, biztosan helyes. A pedagógusokra különben is elég nagy felelősség hárul, amikor megpróbálják azt a kevés időt úgy kihasználni, hogy fenntartsák a gyerekek motivációját, és találják meg a megfelelő módszert a román nyelv oktatására. Egy pályakezdő elmondása szerint fontos, hogy a gyerekek játékosan tanuljanak, hogy online feladatokat is kapjanak, mert azt szívesen megoldják, és hogy az idegen szavak mellé szép színes képek társuljanak. Ha a diák nem is tudja egyből lefordítani az adott szót, a képek között örömmel megkeresi annak megfelelőjét. Szerinte ezek a dolgok motiválják a gyerekeket egészen második osztályig, de mivel harmadik osztályban már szövegeket kell megérteniük, elmegy a kedvük a román nyelv tanulásától, hiszen csak másodikban tanultak meg olvasni (Molnár, 2022). Ettől kezdve egyre több gyereknél szorongás tapasztalható. Így van ez más országban is, ahol egy idegen nyelvet második nyelvként tanul a gyerek. Egy Ausztráliában végzett kutatás azt vizsgálta, hogy a szorongás milyen mértékben és hogyan befolyásolja az angolt második nyelvként beszélő és tanuló diákok teljesítményét az osztályteremben és azon kívül. A szorongás lehet személyiségjegy, állapot vagy helyzetspecifikus szorongás. A nyelvtanulás során fellépő szorongás helyzetspecifikus szorongás. A szorongásos reakciók izgulásban vagy az aggodalomra adott reakciókban nyilvánulnak meg. Az izgalom olyan élettani reakciókra vonatkozik, mint a kipirulás, fokozott szívverés és a viselkedési reakciók, mint például a dadogás és izgatottság. Az aggodalom olyan kognitív reakciókra utal, mint például az önbecsmérlő gondolatok vagy a feladat szempontjából irreleváns gondolatok. Az aggodást ítélik a legelbutítóbbnak a kettő közül, mert olyan kognitív kapacitást foglal le, amelyet különben az egyén az adott feladatnak szentelne, a mi esetünkben az idegen nyelven való beszédnek. A más nyelven való kifejezéshez kapcsolódó szorongást három elem szemszögéből közelíthetjük meg: a kommunikáció megértése, a teszteléstartól való félelem és a negatív értékeléstől való félelem. A szorongás problémát jelent a nyelvtanulásban, és egyes tanulók esetében ront a beszéd minőségén, ezért fontos, hogy a tanár erre érzékeny legyen, amikor az osztályteremben kapcsolatba lép a tanulókkal, és segítséget nyújtson a szorongás minimalizálásához, valahányszor a második nyelvet használják (Woodrow, 2006).

Talán ezért kellene a román nyelvet idegen nyelvként oktatni, vagy legalábbis idegen nyelvoktatásnál használt módszerekkel. El is indult egy olyan program a kisebbséghez tartozó diákok számára, amely lehetővé teszi a román nyelv idegen nyelvként való oktatását. Ebben a rendhagyó kezdeményezésben részt vesz a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem, a Hargita megyei Pedagógusok Háza, valamint a nagyváradi Országos Magyar Továbbképző Központ.

Ez a projekt már várható volt, mivel a „2011-ben elfogadott oktatási törvény lehetővé teszi, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó diákok idegen nyelvként tanulhassák a román nyelvet.” (Borsi, 2021)

A cél 6190 pedagógus képzése és különböző módszertani tanulmányok, szórakoztató, képességfejlesztő applikációk létrehozása. A programot 370 diák segítségével fogják tesztelni. A pedagógusok között lesz 50 olyan pedagógus is, akik román tagozaton tanítanak ugyan, de diákjaik között vannak kisebbséghez tartozók is. Ezeket a tanulókat kell megfigyelniük, és az oktatási formát az igényeikhez igazítaniuk. A legfontosabb, hogy a kisebbséghez tartozó gyerekek a lehető leghatékonyabban tanulhassanak románul (Borsi, 2021).

3. A kutatás leírása

A kutatás 2021. június 4. és 2022. április 28. között zajlott romániai magyar nyelvű elemi osztályokat tanító pedagógusok körében.

3.1. A kutatási probléma meghatározása

A kutatás a következő kérdésekre kereste a választ: Miként élik meg a románórát a magyar tagozaton tanító pedagógusok? Mennyi időt szánnak a románórák előkészítésére? Szerintük mennyire motiváltak a gyerekek a román nyelvtanulásban? Mennyire partnerek a szülők a gyerekek motiválásában? Miért okoz nehézséget a magyarajkú diákoknak a román nyelv elsajátítása? Milyen módszereket használnak a pedagógusok románórán? Milyen módszerekkel segítik azokat a tanulókat, akik nem szólalnak meg románórán? Milyen javaslataik vannak a szülők számára?

3.2. A kutatás eszközei

A szóbeli kikérdezés módszerét alkalmaztam. Ez strukturált interjú formájában történt, amikor a pedagógusok személyesen, Zoomon, Messengeren vagy telefonon elmondták őszinte véleményüket a románórával kapcsolatban. Az interjú tartalma rögzítve volt.

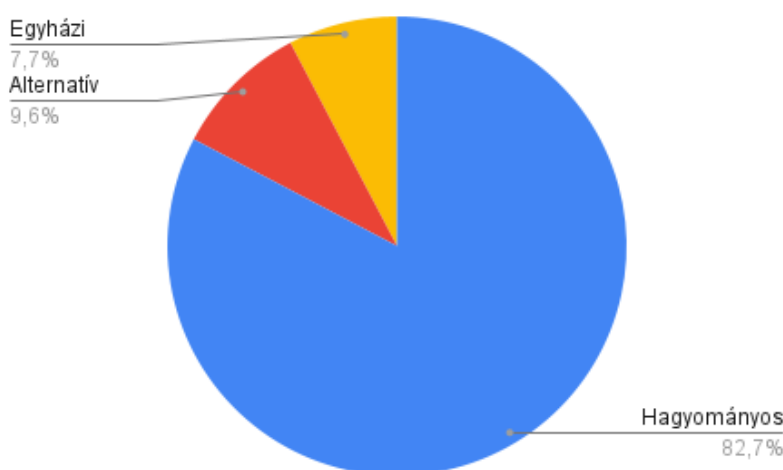
A strukturált interjú bemutatása. Az interjú 25 kérdésből állt. Ezekből 7 demográfiai kérdés volt. Egy kérdés arra kereste a választ, hogy a tanító milyen módszereket alkalmaz általában a tanítás során. Egy másik kérdés arra vonatkozott, hogy a pedagógus milyen módszereket alkalmaz románórán. A következő 5 kérdés a társasjáték románórán való alkalmazásával kapcsolatos. Két kérdés arra vonatkozott, hogy a pedagógus hogyan éli meg a románórákat és mennyi időt szán az előkészületekre. A következő két kérdés arra irányult, hogy a pedagógusok véleménye szerint a gyerekek mennyire motiváltak a román nyelv elsajátítására és a szülők milyen mértékben partnerek a gyerekek motiválásában. A következő három kérdés arra kereste a választ, hogy mi okozhat nehézséget a magyarjku gyerekeknek a román nyelv elsajátításában, vannak-e olyan gyerekek, akik nem szólnak meg románórán és milyen módszerekkel próbál segíteni a pedagógus ezeknek a gyerekeknek a felzárkózásban. A következő két kérdés arra vonatkozott, hogy a pedagógusnak volt-e kudarcélménye románórán és marad-e idő az élő nyelv gyakorlására. A következő kérdés arra irányult, hogy a pedagógus véleménye szerint a gyerekek hány százaléka boldogulna román környezetben. Az utolsó kérdés arra kereste a választ, hogy a pedagógus mit tud javasolni olyan szülőknek, akiknek a gyerekeik nem igazán fejlődnek román nyelvből. (Lásd Melléklet.)

3.3. A kutatás résztvevői

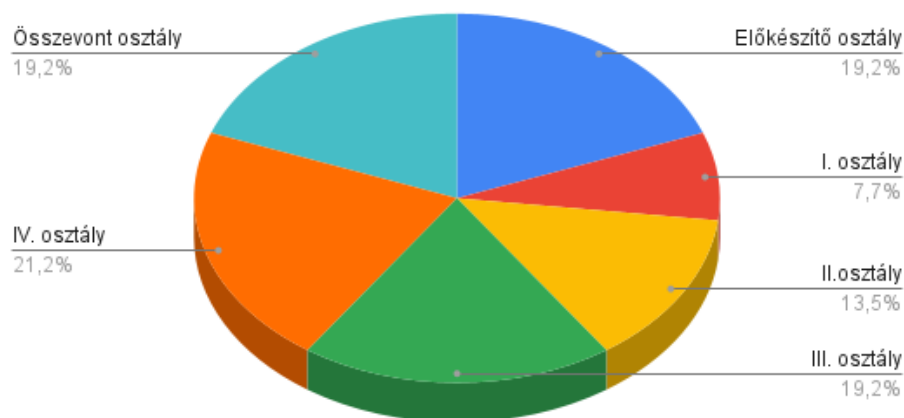
A kutatásban 52 magyar elemi osztályban tanító pedagógus vett részt, akik Románia különböző megyéiben dolgoznak.

A válaszadók munkahelye. A kutatásban résztvevő pedagógusok 61,53%-a városon és 38,46%-a falun tanít. A tanítók többsége hagyományos iskolában tanít, de vannak közöttük olyanok is, akik alternatív irányzatokat képviselő iskolában vagy egyházi iskolában tanítanak (1. ábra). A válaszadók 2021-2022-es iskolai tanévben tanított osztályát figyelembe véve az eloszlás a következő: a pedagógusok 19,23%-a előkészítő osztályban, 7,69%-a I. osztályban, 13,46%-a II. osztályban, 19,23%-a III. osztályban, 21,15% IV. osztályban és 19,23% összevont osztályban dolgozik (2. ábra).

Megjegyzés: az 52 pedagógus közül 1 pedagógus óvónőként dolgozott, de mivel az előkészítő osztályt tanító pedagógusokhoz hasonlóan nyilatkozott, az előkészítő osztályt tanító pedagógusok közé lett besorolva.

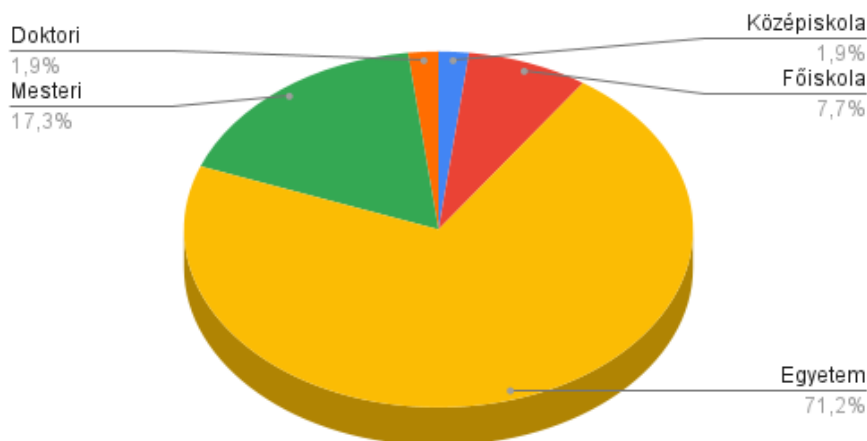

1. ábra. A válaszadók eloszlása a munkahely iskolatípusa szerint

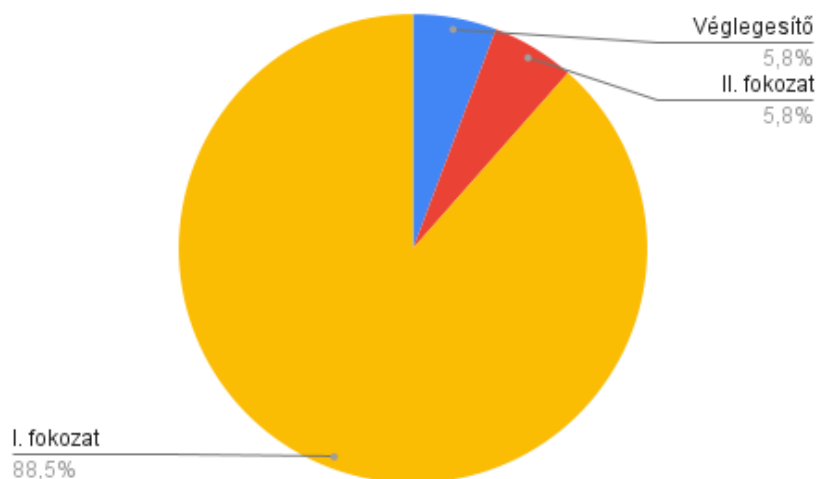

2. ábra. A válaszadók eloszlása a tavalyi tanévben tanított osztály szerint

A válaszadók képzettsége és tapasztalata. A válaszadók többsége (80,76%) több, mint 20 éve tanít, 11,53% 16 és 20 év között, 1,92% 11 és 15 év között, 5,76% 6 és 10 év között, és 1,92% 3 és 5 év között tanított (3. ábra). A tanítók többségének (71,15%) van egyetemi végzettsége, 17,30%-uknak mesteri képzése is van, 1,92% doktori képzéssel rendelkezik. Vannak olyanok is, akik főiskolát végeztek (7,69%), és olyanok is, akik középiskolával rendelkeznek (1,92%) (lásd 3. ábra). A tanítók többsége (88,46%) 1. fokozati vizsgával, 5,76%-a 2. fokozati vizsgával, és ugyancsak 5,76% véglegesítő vizsgával rendelkezik. (4. ábra)

3. ábra. A válaszadók eloszlása végzettség szerint

4. ábra. A válaszadók eloszlása a letett fokozati vizsgák szerint

3.4. Az adatok feldolgozása

A feldolgozandó szöveg kérdésenként, pedagógusonként egy-két mondat. A válaszok alapján (ugyanazon értelmű, de más szavakkal kifejezett gondolatokból) kategóriákat határoztam meg, amelyek megjelennek a táblázatokban, vagyis a szövegben kódok voltak meghatározva, ezek csoportosításából keletkeztek a főkédek. A kvalitatív adatokat számszerűsítettem azért, hogy az eredmények átláthatóbbak legyenek.

4. Az eredmények bemutatása és értelmezése

4.1. A pedagógusok által használt módszerek románórán

Kutatásom során szerettem volna megtudni, hogy a magyar nyelvű elemi osztályokat tanító pedagógusok milyen módszereket alkalmaznak románórán. A tanítók majdnem fele (46,15%) valamilyen didaktikai játékkal próbálja vonzóvá tenni a románórákat a diákok számára. A második legnépszerűbb (19,23%) módszer, amit a pedagógusok alkalmaznak, a szerepjáték/drámajáték. Következik a csoportmunka/kooperatív módszer (15,38%) és ugyanennyien (15,38%) a beszélgetés módszerét tartják hatékonynak a román nyelv oktatásában. A tanítók 13,46%-a a román nyelven való éneklést tartja fontosnak, és ugyancsak 13,46% valamilyen hagyományos módszert is be szokott iktatni a román nyelv tanításába. A pedagógusok 11,53%-a a román nyelvű verset/mondókát találja hasznosnak, és ugyancsak 11,53%-uk az online feladatokat tartja előnyösnek románórán. A pedagógusok 9,61%-a a mozgásos-zenés játékot tartja a legkedvezőbbnek, 7,69%-a a piacolás/bevásárlás módszert szereti alkalmazni, akár az iskola falain kívül tartott románórákon is. Ugyancsak 7,69%-ban állítják a pedagógusok, hogy valamilyen alternatív módszer alkalmazása a leghatékonyabb a román nyelv tanításakor.

A pedagógusok a következő módszereket egyenlő arányban tartják hatékonynak: szituációs játékok (5,76%), projekt módszer (5,76%), szemléltetés (5,76%), képolvasás (5,76%), kisfilm/videó (5,76%) román nyelven és a magyarázat (5,76%). A tanítók 3,84%-a a Gopo módszert, ugyanennyien (3,84%) az interaktív módszert, az aktivizáló (3,84%) módszert és a brainstorming (3,84%) módszert látták hasznosnak. Még egy-egy pedagógus (1,92% minden játékra/módszere külön) megemlítette a következő játékokat: Memória, Activity, párosító játék, frontális munka, egyéni munka, mesélés, mozaik, Eu am, cine are?, Egy igazság, egy hazugság, Ugróiskola, Dominó, bábozás, találós kérdések, Kérdezz-felelek, Fürt módszer, Puzzle, levélírás, kártyák, Lük, Alfabetul cu Bufnița Bubo, Cuvinte încruciate, mondatalkotás, előadás, szövegértés.

1. táblázat. A pedagógusok által használt módszerek románórán

Módszer	Gyakoriság	Százalék
Didaktikai játékok	24	46,15
Szerepjáték/dramajáték	10	19,23
Csoportmunka/kooperatív	8	15,38
Beszélgetés	8	15,38
Éneklés	7	13,46
Hagyományos módszer	7	13,46
Mondóka/vers	6	11,53
Online feladatok	6	11,53
Mozgásos-zenés játékok	5	9,61
Piacolás/vásárlás	4	7,69
Alternatív módszerek	4	7,69
Szituációs játékok	3	5,76
Projekt módszer	3	5,76
Szemléltetés	3	5,76
Páros munka	3	5,76
Képolvasás	3	5,76
Kisfilm/video	3	5,76
Magyarázat	3	5,76
Gopo módszer	2	3,84
Interaktív	2	3,84
Aktivizáló	2	3,84
Brainstorming	2	3,84

4.2. Társasjáték románórán való alkalmazása

4.2.1. A társasjáték románórán való alkalmazásának gyakorisága

Szerettem volna megtudni, hogy a pedagógusok alkalmaznak-e társasjátékot az iskolában zajló románórán. Amint kiderült, a pedagógusok több, mint fele (53,84%) alkalmaz társasjátékot románórán. A tanítók 46,15%-a nem használ társasjátékot románórán, de többségük használ más órákon társasjátékot, és hasznosnak tartja.

4.2.2. Használt társasjátékok neveinek gyakorisága románórán

Azt is szerettem volna megtudni, hogy melyek azok a társasjátékok, amelyeket szívesen használnak a tanítók románórán. A pedagógusok által használt társasjátékok közül a leggyakrabban (28,57%) előforduló játék az Activity. Ugyanennyi százalékban (28,57%) valamilyen dobókockás játékot említettek meg. A harmadik leggyakoribb (21,42%) játék a Nu te supăra, frate!. A tanítók 10,71%-a a Memória nevű játékot, és szintén 10,71% a Dobble játékot említette meg. A tanítók 7,14%-a a Brain Box nevű játékot nevezte meg. Meg lettek említve még egy-egy pedagógus által a következő játékok: Tick Tack Bumm, Hedbanz, Lépegetős, Szó Csata, Story Cubes, Joc 10 secunde de provocare, Triominos, Dixit. Néhány (8) pedagógus még megemlítette, hogy kártyákat használ románórán.

4.3. A tanítók véleménye az előnyöket és hátrányokat illetően

4.3.1. A pedagógusok által megemlített előnyök

Arra is szerettem volna fényt deríteni, hogy a pedagógusok milyen előnyeiket látják a társasjáték alkalmazásának. A pedagógusok szerint a társasjáték románórán való alkalmazása elsősorban növeli a motivációt (46,15%), segíti a játékos tanulást (25,64%), fejleszti a kommunikációs készséget (20,51%), bátrabbá teszi a diákot (17,94%), fejleszti a szókincset (17,94%), szórakoztató (12,82%),

fejleszti a memóriát (12,82%), sikerélményt ad (10,25%), fejleszti az együttműködési készséget (7,69). Az eredmények az 5. táblázatban láthatók.

2. táblázat A társasjáték románórán való alkalmazásának előnyei

Előnyök	Gyakoriság	Százalék
Növeli a motivációt	18	46,15
Segíti a játékos tanulást	10	25,64
Fejleszti a kommunikációs készséget	8	20,51
Bátrabbá tesz	7	17,94
Fejleszti a szókinccset	7	17,94
Szórakoztató	5	12,82
Fejleszti a memóriát	5	12,82
Sikerélményt ad	4	10,25
Fejleszti az együttműködési készséget	3	7,69

4.3.2. A pedagógusok által megemlített hátrányok

A tanítók majdnem fele (46,15%) megemlítette, hogy a társasjáték időigényes, 10,25% azt tette szóvá, hogy zajjal jár, ugyancsak 10,25% szerint nincsenek hátrányai a társasjáték alkalmazásának. Egyenlő arányban (5,12%) lett még megemlítve, hogy a társasjáték alkalmazásakor kommunikációs nehézségek adódnak, nem ellenőrizhető, szervezési nehézségek adódnak, és a gyengébb képességű tanulók kudarcélménnyel számolhatnak.

3. táblázat. A társasjáték románórán való alkalmazásának hátrányai

Nehézségek	Gyakoriság	Százalék
Időigényes	18	46,15
Zajjal jár	4	10,25
Nincsenek hátrányok	4	10,25
Kommunikációs nehézségek	2	5,12
Nem ellenőrizhető	2	5,12
Szervezési nehézségek	2	5,12
Kudarcélmény	2	5,12

4.4. A magyar nyelvű elemi osztályban tanító pedagógusok románórához való viszonyulása

4.4.1. Tanítók románórához/nyelvhez való attitűdje

Arra is kíváncsi voltam, hogy a pedagógusok miként élik meg az iskolában zajló románórákat. Amint kiderült, a pedagógusok több, mint fele (55,76%) szereti a románórákat, kihívásnak tartja, hogy román nyelvet tanít magyar anyanyelvű gyerekeknek. Egy jelentős része (19,23%) a tanítóknak viszont kimerítőnek tartja a románórákat. 9,61% azt vallja, hogy változó az, hogy hogyan élik meg a románórákat. 7,69% fárasztónak tartja a románórákat, 5,76% állítja, hogy számára olyan a románóra, mint a többi, és 1,92% azt mondja, hogy a románóra szélmalomharc az idővel.

4. táblázat. A pedagógusok románórához való viszonyulása

Attitűd	Gyakoriság	Százalék
Szeretem a románórákat.	29	55,76
Kimerítőnek a románórák.	10	19,23
Változó.	5	9,61
Fárasztóak a románórák.	4	7,69
Olyan, mint a többi óra.	3	5,76
Szélmalomharc az idővel.	1	1,92

4.4.2. A románórák előkészítése

Szerettem volna megtudni, hogy a pedagógusok mennyi időt szánnak a románóra előkészítésére. A legtöbb pedagógus (28,84%) azt állítja, hogy körülbelül egy órát szán az előkészületekre, valamivel kevesebben (23,07%) vannak azok, akik több, mint egy órát, 17,30% egy fél órát, 13,46% állítja, hogy ez témától függ, vagyis változó, 9,61% egy fél óránál kevesebbet készül, 5,76% valamivel kevesebbet, mint egy óra, és 1,92% azt állítja, hogy kétszer annyi időt áldoz a románórák előkészítésére, mint a többi órára. Ha összeadjuk azon tanítók arányát, akik egy órát (28,84%), azokét, akik több, mint egy órát (23,07%) és azokét, akik kétszer annyit készülnek, mint más órára (1,92%), akkor azt láthatjuk, hogy a tanítók több, mint fele (53,83%) alaposan készül a románórákra.

5. táblázat. A románórák előkészítésére szánt idő

Idő	Gyakoriság	Százalék
Egy óra	15	28,84
Több, mint egy óra	12	23,07
Fél óra	9	17,30
Változó/témától függ	7	13,46
Kevesebb, mint egy fél óra	5	9,61
Kevesebb, mint egy óra	3	5,76
Kétszer annyi, mint a többi órára	1	1,92

4.4.3. A tanítók kudarcélményének gyakorisága

Arra is szerettem volna választ kapni, hogy vannak-e kudarcélményeik a pedagógusoknak a román oktatásával kapcsolatban. A pedagógusok többsége (71,15%) bevallotta, hogy az évek során többször is előfordult, hogy kudarcélménnyel jött ki románóráról. 13,46% azt vallja, hogy nem történt ilyen, mert igyekszik nem kudarcként felfogni azt, ami történik. 11,53% állítja, hogy csak olyan volt, hogy valami nem sikerült, és a fennmaradt 3,84% azt állítja, hogy inkább aggódva jött ki néhányszor a románórákról.

6. táblázat. A pedagógusok kudarcélményének gyakorisága

Állítás	Gyakoriság	Százalék
Megtörtént, hogy kudarcélménnyel jött ki a románóráról.	37	71,15
Nem történt meg, hogy kudarcélménnyel jött volna ki a románóráról.	7	13,46
Csak olyan történt, hogy valami nem jól sikerült.	6	11,53
Inkább aggódva jött ki a románóráról.	2	3,84

4.5. A gyerekek attitűdje/motiváltsága pedagógusszemmel

4.5.1. A gyerekek románórán való motivációja

Kutatásomban arra is kíváncsi voltam, hogy a tanulók mennyire motiváltak a román nyelv tanulásában. A pedagógusok majdnem fele (44,23%) azt állítja, hogy a gyerekek nem motiváltak a román nyelv elsajátítására, 9,61% állítja, hogy ez változó, 7,69% azt vallja, hogy csak külső motivációval rendelkeznek, 5,76% állítja, hogy ez tanító függő, ugyancsak 5,76% azt vallja, hogy a beiktatott módszerektől függ a gyerekek motivációja, és ismét 5,76% állítja, hogy a tanulók egy része motivált, a másik 5,76% pedig azt, hogy csak kisebb osztályokban motiváltak. Egy-egy pedagógus (1,92% minden véleményre külön-külön) még a következőket említette meg: ha otthon is használja a gyerek a nyelvet, motiváltabb, akiknek van román barátjuk, azok motiváltak, a többségük motivált, a szülők az iskolától várják a csodát, a szülőket kellene először felkészíteni, eleinte nem motiváltak, de később megszeretik a románórákat.

7. táblázat. A pedagógusok véleménye a gyerekek románórán való motivációjáról

Attitűd	Gyakoriság	Százalék
Nem motiváltak.	23	44,23
Változó.	5	9,61
Külső motiváció.	4	7,69
Tanító függő.	3	5,76
A módszertől függ.	3	5,76
Egy része motivált.	3	5,76
Kisebb osztályokban motiváltak.	3	5,76
Ha otthon is használják a nyelvet, motiváltak.	1	1,92
Akiknek van román barátjuk, motiváltak.	1	1,92
Mind motiváltak.	1	1,92
A többségük motivált.	1	1,92
A jó tanulók motiváltak.	1	1,92
A szülő az iskolától várja a csodát.	1	1,92
A szülőket kellene először felkészíteni.	1	1,92
Eleinte nem, de később megkedvelik.	1	1,92

4.5.2. A gyerekek nehézségei a román nyelv elsajátításával kapcsolatban

Kíváncsi voltam, hogy a pedagógusok véleménye szerint mi okoz nehézséget a magyar anyanyelvű gyerekeknek a román nyelv tanulásában. A tanítók többségének (65,38%) az a véleménye, hogy nincs megfelelő környezet a román nyelv gyakorlására. 17,30% a szülői hozzáállásban látja a sikertelenség okát, 5,76% azt állítja, hogy vannak gátlásokkal rendelkező gyerekek, akik nem mernek megszólalni, 3,84% azt vallja, hogy nem megfelelőek a románórán alkalmazott módszerek, ugyancsak 3,84% állítja, hogy túl sok az anyag román nyelvből, és újabb 3,84% állítja, hogy idegen nyelvként kellene oktatni a román nyelvet a magyar nyelvű iskolákban.

8. táblázat. A pedagógusok véleménye a gyerekek román nyelvtanulási nehézségeit illetően

Nehézségek	Gyakoriság	Százalék
Nincs megfelelő környezet.	34	65,38
Szülői hozzáállástól függ.	9	17,30
Vannak gátlásokkal rendelkező gyerekek.	3	5,76
Nem megfelelőek a módszerek.	2	3,84
Túl sok a tananyag.	2	3,84
Idegen nyelvként kellene oktatni.	2	3,84

4.5.3. Gátlásokkal rendelkező gyerekek

Szerettem volna tisztán látni, hogy a tanítók hány százaléka találkozott már olyan gyerekkel, aki nem mer megszólalni románórán. A tanítók 44,23%-a azt állítja, hogy nincs olyan gyerek, aki ne szólalna meg románórán, egy jelentős rész (32,69%) viszont azt vallja, hogy vannak gyerekek, akik egyáltalán nem szólalnak meg, és a fennmaradt 23,07% állítja, hogy olyan gyerekek is vannak, akik nem szívesen szólalnak meg románórán. Ha összeadjuk azon pedagógusok arányát (32,69%), akik azt vallják, hogy vannak gyerekek, akik nem szólalnak meg, azon pedagógusok százalékával (23,07%), akik állítják, hogy vannak gyerekek, akik nem szívesen szólalnak meg románórán, akkor azt látjuk, hogy a diákok több, mint fele (55,76%) bátortalan vagy egyáltalán nem aktív románórán.

9. táblázat. A pedagógusok véleménye a diákok románórán való szóbeli aktivitásáról

Állítás	Gyakoriság	Százalék
Nincs olyan gyerek, aki ne szólalna meg.	23	44,23
Vannak, akik egyáltalán nem szólalnak meg.	17	32,69
Vannak, akik nem szívesen szólalnak meg.	12	23,07

4.5.4. Módszerek a gátlásos/félnék gyerekek felzárkóztatására

A kutatás során szerettem volna megtudni, hogy a pedagógusok milyen módszerekkel próbálnak segíteni a félnék gyerekeknek románórán. A tanítók 15,38%-a a bátorítást/dicséretet tartja fontosnak, újabb 15,38% a páros munkát alkalmazza, és ugyancsak 15,38% a játékot találja hatékonynak. 7,69% az utánmondást javasolja, ugyancsak 7,69% a csoportmunkát tartja jónak, és újabb 7,69% a pluszóra javasolja, 5,76% a segítő kérdéseket alkalmazza, ugyancsak 5,76% a szerepjátékot, újabb 5,76% az éneklést, további 5,76% állítja, hogy nem javítja a gyerek hibáit, és további 5,76% könnyített feladatokat ad a gyerekeknek. A tanítók 3,84%-a a bábozást alkalmazza, újabb 3,84% valamilyen szituációs játékot, ugyancsak 3,84% a versekkel próbálkozik románórán. Egy-egy pedagógus (1,92% minden javaslatra) még a következőket említette meg: több gyakorlás, több idő kell ezeknek a gyerekeknek, jobb szervezés szükséges és megfelelő eszközök kellenek románórán.

10. táblázat. Tanítók módszerei olyan gyerekek esetében, akik egyáltalán nem vagy nem szívesen szólnak meg románórán

Módszerek	Gyakoriság	Százalék
Több bátorítás/dicséret	8	15,38
Páros munka	8	15,38
Játék	8	15,38
Utánmondás	4	7,69
Csoportmunka	4	7,69
Pluszóra	4	7,69
Segítő kérdések	3	5,76
Szerepjáték	3	5,76
Ének	3	5,76
Nem javítom a hibáit	3	5,76
Könnyített feladatokat kap	3	5,76
Bábozás	2	3,84
Szituációs játék	2	3,84
Vers	2	3,84
Több gyakorlás	1	1,92
Több időt kap	1	1,92
Jó szervezés	1	1,92
Megfelelő eszközök	1	1,92

4.5.5. Az élő nyelv gyakorlásának lehetőségei

Arra is kíváncsi voltam, hogy a tantervben jelenlevő tananyagot kívül marad-e még idő az élő nyelv gyakorlására. A tanítók 46,15%-a azt állítja, hogy marad idő, 26,92% azt vallja, hogy kevés idő marad, 13,46% szerint nem marad idő, 5,76% szerint csak opcionálisként lehet rá időt szánni, 3,84% azt állítja, hogy csak délután, vagyis iskola után van rá idő, 1,92% véleménye szerint kézimunkaórán, és ugyancsak 1,92% azt állítja, hogy csak iskolán kívül van idő az élő nyelv gyakorlására.

11. táblázat. A pedagógusok véleménye az élő nyelv románórán való gyakorlásának lehetőségeiről

Állítás	Gyakoriság	Százalék
Igen	24	46,15
Kevés	14	26,92
Nem	7	13,46
Opcionálisként	3	5,76
Délután	2	3,84
Kézimunkaórán	1	1,92
Iskolán kívül	1	1,92

4.5.6. A magyar anyanyelvű gyerekek boldogulása román nyelvű környezetben

Azt is szerettem volna megtudni a pedagógusoktól, hogy az osztályban lévő gyerekek közül szerintük hányan boldogulnának, ha román környezetbe lennének helyezve.

Amint kiderült, a tanítók többségének véleménye szerint a diákjaiknak kevesebb mint fele boldogulna román nyelvű környezetben.

4.5.7. A pedagógusok javaslatai a szülők számára

Szerettem volna megtudni, hogy milyen tanácsokat adnak a pedagógusok a szülőknek olyan gyerekek esetében, akiknek gondjuk van az állam nyelvének elsajátításával.

A tanítók majdnem fele (44,23%) a családban történő beszélgetést javasolja, 23,07% román barátot javasol a gyerekeknek, ugyancsak 23,07% a román mesék nézését javasolja, 21,15% román környezetet javasol (nyaralás, rokonok látogatása), ugyancsak 21,15% említette meg a román rajzfilmet, 13,46% a román nyelven való olvasást (szótárral) tanácsolja, 11,53% azt állítja, hogy meg kell változzon a szülői hozzáállás a román nyelvhez, 9,61% román dalokat javasol, ugyancsak 9,61%-ban említették meg a szorgalmi feladatokat, újabb 9,61% a román nyelvű televíziócsatornák nézését javasolja, 7,69% a román nyelvű táborokat szorgalmazza, 3,84% játékos gyakorlatokat javasol otthon a családban, újabb 3,84% azt tanácsolja, hogy minden héten legyen egy nap román nyelv otthon. Még külön-külön megemlítették a következőket: a lakásban a tárgyak legyenek felcímkézve román nyelven, román rádiót hallgasson a család, diafilmvetítés román nyelven, Youtube videók román nyelven, Minimax nézése, Twinkl használata.

12. táblázat. A pedagógusok szülőkhöz intézett javaslatai

Javaslat	Gyakoriság	Százalék
Otthoni beszélgetés	23	44,23
Román barát	12	23,07
Román mese	12	23,07
Román környezet	11	21,15
Román rajzfilm	11	21,15
Olvasás román nyelven	7	13,46
Szülői hozzáállás megváltoztatása	6	11,53
Román dalok	5	9,61
Szorgalmi feladatok	5	9,61
Televíziós műsorok románul	5	9,61
Román nyelvű táborok	4	7,69
Játékos gyakorlatok	2	3,84
Egy nap román nyelv otthon	2	3,84

5. Következtetés

A pedagógusok többsége az iskolában zajló románórán a hagyományos módszereket az alternatív módszerekkel kiegészítve alkalmazza leggyakrabban. Didaktikai játékokkal, szerepjátékkal/drámajátékkal, csoportmunkával, román nyelven való énekléssel, online feladatokkal, mondókák/versek tanulásával, interaktív játékokkal, szituációs játékokkal, bábozással stb. próbálják vonzóvá tenni a diákok számára a románórát. A pedagógusok több, mint fele társasjátékot is használ románórán. A legnépszerűbb játékok: valamilyen dobókockás játék, az Activity, a Nu te supăra, frate!, a Memoria, a Dobble és a Brain Box. A tanítók kedvencei közé tartozik még a Hedbanz és a Tick Tack Bumm. Szerintük a társasjáték növeli a motivációt, segíti a játékos tanulást, fejleszti a kommunikációs készséget és bátrabbá teszi a tanulókat az aktivitást illetően. Hátrányként megemlítették, hogy a társasjáték időigényes és zajjal jár. A pedagógusok több, mint fele kifejezetten szereti a románórát, és kihívásnak tartja a román nyelv tanítását. Vannak olyanok is, akik kimerítőnek vagy fárasztónak tartják a románórát, vagy úgy érzik, hogy szélmalomharc az idővel. A tanítók több, mint fele alaposan készül románórára, egy órát vagy annál is több időt szán az előkészületekre. Ennek ellenére a pedagógusok többsége (71,15%) bevallotta, hogy többször előfordult, hogy kudarccélménnyel jött ki a románóráról. A fennmaradt rész is azt állítja, hogy igyekszik nem kudarcként megélni a sikertelenséget, hogy inkább olyan történet, hogy nem minden sikerült, és hogy inkább aggódva jön ki a románóráról. A legtöbb pedagógus azt állítja, hogy a diákok nem motiváltak a román nyelv elsajátítására vagy legfeljebb külső motivációval rendelkeznek.

A tanítók véleménye szerint az okozza a nehézséget, hogy nincs megfelelő környezet a román nyelv gyakorlására, és a szülői hozzáállás nem megfelelő a román nyelv tanulásának motiválásához. Vannak gyerekek, akik nem mernek megszólalni románórán, mert félnek a megszégyenítéstől. A tanítók ezeket a gyerekeket több dicsérettel/bátorítással, páros munkával, játékkal, utánmondással, segítő kérdésekkel próbálják segíteni.

A pedagógusok csupán 46,15%-a állítja azt, hogy az iskolában a tanterv által előírt tananyagot kívül marad még idő az élő nyelv gyakorlására. A többi pedagógus szerint kevés idő marad, vagy egyáltalán nem marad az iskolában idő, csak délután, vagy opcionális tantárgyként az élő nyelv gyakorlására. A legtöbb pedagógus azt állítja, hogy a gyerekek közül 30% lenne, akik román környezetben boldogulnának. A pedagógusok azt javasolják a szülőknek, hogy a családban beszéljenek román nyelven, legyenek a családban csak román napok is, amikor senki nem szólal meg magyarul, keressenek román anyanyelvű barátot csemetéiknek, nézzenek román meséket/rajzfilmeket, nézzenek román nyelvű adásokat, hallgassanak román rádiót, vigyék román környezetbe gyerekeiket, tanuljanak román dalokat, verseket, címkézzék fel román nyelven a tárgyakat a lakásban. És ezeknél is fontosabb, hogy néhányan változtassanak a román nyelvhez való hozzáállásukon.

Irodalomjegyzék

Birta-Székely, N. (2006): *Tanárok pedagógiai műveltsége*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

Borboly, Cs. (2019): *A szórványban élő fiatalok magyarul, a Hargita megyei diákok románul tanulnának*. <https://www.borbolycsaba.ro/a-szorvanyban-elo-fiatalok-magyarul-a-hargita-megyei-diakok-romanul-tanulnanak/> (2022. 07. 31.)

Borsi, B. (2021): *Külön program indul a kisebbségi gyermekek románnyelv tanulására*.

<https://maszol.ro/belfold/Kulon-program-indul-a-kisebbségi-gyermekek-romannyelv-tanulasara> (2022. 07. 31.)

Botor, T. (2022): *Sokan fellebeztek*. <https://www.hirmondo.ro/kovaszna-megye/sokan-fellebeztek/> (2022. 07. 31.)

Kiss, J. (2022): *„Fényes” vizsgaeredmények, és ami mögöttük van*.

<https://kronikaonline.ro/velemeney/bfenyesr-vizsgaeredmenyek-es-ami-mogottuk-van> (2022. 07. 31.)

Márk, B., & Boris, B. (2021): *Többet tudnak és többel maradnak a diákok – román tanárok az alternatív tantervről* <https://maszol.ro/belfold/Tobbet-tudnak-es-tobbel-maradnak-a-diakok-romantanarok-az-alternativ-tantervroel> (2022. 07. 29.)

Molnár, B. (2022): *„Pályakezdő tanítóként olykor még gondot okoz a helyes román beszéd.”*

<https://maszol.ro/belfold/Palyakezdo-tanitonokent-olykor-meg-gondot-okoz-a-helyes-roman-beszed> (2022. 07. 31.)

Molnár, R. (2018): *A diákok, szülők és pedagógusok is egyetértenek abban, hogy változásokra van szükség a román nyelv oktatásában*. <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-diakok-szulo-es-a-pedagogusok-is-egyetertenek-abban-hogy-valtozasokra-van-szuksege-a-roman-nyelv-oktatasaban> (2022. 07. 29.)

Pap, M. (2020): *Hogyan tanuljon meg a magyar gyerek románul? – A „román balettől” a nyelvtanfolyamig számos módszert bevetnek a szülők*. <https://kronikaonline.ro/erdelyi-hirek/hogyan-tanuljon-meg-a-magyar-gyerek-romanul-n-a-broman-balettol-a-nyelvtanfolyamig-szamos-modszert-bevetnek-az-allamnyelv-elsa> (2022. 07. 29.)

Rogers, R. C., Freiberg, H. J. (2013): *A tanulás szabadsága*. Edge 2000 Kiadó, Budapest.

Transindex (2021): *A kisebbségi román nyelvoktatás még mindig nem működik megfelelően, ennek hatékonyabbá tételét sürgetik Hargita megyében*.

https://itthon.transindex.ro/?hir=64360&a_kisebbségi_roman_nyelvoktatás_még_mindig_nem_működik_megfelelően_ennek_hatékonyabbá_tételét_sürgetik_hargita_megyében (2022. 07. 31.)

Woodrow, L. (2006): *Anxiety and speaking English as a second language*. RELC journal, 37(3), 308-328.

Szerző

Juhász Ana, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár (Románia). E-mail: antaljuhaszana@yahoo.com

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm mindenkinek, hogy támogatott ebben a munkában, különösen a témavezetőmnek, Zsoldos–Marchis Juliannának, és a kedves kollégáknak (az 52 pedagógusnak), akik időt szakítottak e fontos téma megbeszélésére.

Melléklet

Interjú

- Melyik megyében tanít?
- Városban vagy falun tanít?
- Milyen iskolában tanít (hagyományos, alternatív, vallásos, sport, művészeti, más...)?
- Hányadik osztályban tanít?
- Hány éve tanít?
- Mi a legmagasabb szintű végzettsége?
- Melyik az utolsó fokozati vizsga, amelyet letett?
- Milyen módszereket alkalmaz leggyakrabban? Hagyományos módszereket, alternatív módszereket, mindkettőt?
- Milyen módszereket alkalmaz szívesen románórán?
- Alkalmazott-e már társasjátékot románórán?
- Milyen társasjátékokat használt?
- Melyik a kedvence? Kérem, írja le röviden a társasjáték menetét!
- Milyen előnyöket lát a társasjáték románórán való alkalmazásában?
- Ön szerint milyen hátrányai vannak ezen játékok alkalmazásának?
- Ön hogyan éli meg a románórákat?
- Mennyi időt szán a románórák előkészítésére?
- Mennyire motiváltak a magyarajkú gyerekek a román nyelv elsajátítására?
- Ön szerint a szülők milyen mértékben partnerek a gyerekek román nyelv tanulásának motiválásában?

- Ön hogyan látja, miért okoz nehézséget a magyarajkú gyerekeknek a román nyelv tanulása?
- Vannak olyan gyerekek, akik nem szólnak meg románórán?
- Milyen módszerekkel próbál segíteni ezeknek a gyerekeknek?
- Történt olyan, hogy kudarcélménnyel jött ki románóráról?
- A tanterv által előírt tananyagon kívül még marad idő az élő nyelv gyakorlására?
- Ön szerint a gyerekek hány százaléka tud románul boldogulni különböző élethelyzetekben?
- Mit javasolna a szülőknek olyan gyerekek esetében, akik nem motiváltak és nem is igazán fejlődnek románórán?